

pllicant que és de color rosat i aletes toràciques molt grosses; *rafelet* a Menorca. JMBover dona *rafel* com a nom mall del peix que en cast. és *rubio* (Not *Isla Mall.* a. 1934, 25); «*peix de Sant Rafel*, sin de *rafel*», *DAG*; Sanelo registra, a València, «*rafet*: rubio, pece» en l'*Ensayo* (121v1) i «*rafet*. escarcho al parecer: *piscis rubeus*» en el *Dicc.* (48r2); aquest el localitzen a Tarr.; Ant Esteve en el *Vocab. de peces d'El Archivo* de Dénia (II, 156) com a nom de la *Trigla hirundo*, cast. *golondrino* Comparacions amb l'oreneta que sens dubte li vénen de volar una mica per sobre de l'aigua, gràcies a les expressades fortes aletes

A la reducció de *rafelet* a *rafel* hi poden haver contribuït la influència del sinònim *rafel*, semblant en estructura sil·làbica, i un sinònim **rafet* que potser podem suposar (hi ha un peix *rafina* 'sebastes dactylopterus' en el Marèsme, que també deu ser notable per les aletes, vist el nom en *-pterus*), a base del ll. *rufus*, tenint en compte el color rosat, el sinònim *oriola* (AUREOLA) i els noms llatí *rubeus* i cast. *rubio*; també hi pogué contribuir *rafit*, que figura en els versos «peix gros e *rafit* / altre n'ha engolit» citat per *DAG* d'un ms de Tarr., S xv, puix que s'havia aplicat a peixos, però no és nom d'un peix sinó adjectiu, sinònim de 'gros', que l'acompanya, i ve sens dubte de RE-RECTUS 'el que s'ha refet o engrèixat'.

DERIV Supra, i *Rafetó Rafelada*

Rafit i *rafitó*, variants de *grafit*, *garfit*, potser en combinació amb *gafa* i *grapa* (veg GARRA II) *Ràfia*, *ràfide*, *ràfiga*, V. *RÀFEC* *Ràfic*, V. *rafit* *Rafit*, V. *rafe* i *rafel* *Ràfit*, V. *ràfec* +*Rafit* sembla que s'usa cap a Gir. en el sentit de «arrambar» 'tirar-se abusivament damunt la balladora': «tot dansant, de vegades *reflava* eròticament, i altres deia indecències a les dones que passaven», PBertrana (*L'Impenitent*, O. C., p. 509) del fr. *rafier*, oc. *rafà*, 'arrabassar una cosa', però dial *rafler* «toucher en passant», «effleurer», fr. *érafller* [1449] ara 'esgarrinxar' però dial. «effleurer la peau», d'origen alemany (*raffel* 'raclóit', FEW xvi, 653b30, 45, 50, 55, 654a9ss; cf. FEW x, 28b2f, 64a10, 15).

Raflet, V. *rafel* *Ràfol*, V. *rafal* i *ràfec* *Ragàdia* [c 1500, Cauliac, i en un altre passatge, escrit *regadia* AlcM], pres del ll. *rhagadia*, gr. *ῥαγάδια*, plural de *ῥαγάδιον*, diminutiu de *ῥαγάς* 'clivelles' *Ragandaix*, V. *llangardaix*

RAGATXO, 'mosso o persona que fa les feines pesades', també 'minyó enviat com a missatger' o 'ajudant d'un pastor', prové en definitiva de l'àrab *raqqās* 'propí que porta una carta', 'postilló o conductor de la posta' (derivat de l'arrel *raqas* 'galopar', 'fer galopar'), d'on ve també l'it. *ragazzo* abans 'escuder servent, soldadet', i després 'minyó, bordegàs en general'; possiblement els catalans aprengueren la forma *ragatxo* en llur ocupació de Sicília (país que havia estat dominat pels àrabs, i en el dialecte del qual *-azzo* i *-accio* són variants concurrents del sufix romànic corresponent),

car és menys probable que es tracti d'un mot de la *lingua franca* parlada per la gent portuària d'Àfrica en tractar amb els europeus □ 1ª doc: *racaç* 1308, en un missatge des de Fès, enviat pel nostre ambaixador a Jaume II; *arracasses*, 1307 en un doc. anàleg referent a Granada, enviat pel nostre governador a Elx.

Més tard: *ragaç* i *ragaçes* en textos dels Ss. xiv i xv referents a Sardenya o Itàlia; *ragatx*, transmès pel cat., ja figura en una poesia gascona de 1567, *regatxo*, 1603 (*DAG* VII, 65) i *ragatxo* 'mosso de soldat per a portar llenya', Lacav.

Sembla inútil repetir aquí l'article publicat a *EntreDL* III, 173-7 (reproduït l'enviat per mi el 1959, per a la *Miscel·lània Lr Gotti*, i publicat en el vol. I d'aquesta) on vaig establir per primer cop l'origen de l'it. *ragazzo*, *ragazza* (ignorat fins aleshores) junt amb el del cat. ant. *racaç*, modern *ragatxo*; i els seus pròdroms que, enviats pel català, s'han estès pel Sud de França Allí es fa tota la història i s'hi citen tots els textos catalans, italians i àrabs en extenso. Cf. GBPellegrini, *Misc di studi ispanici*, n.º 1 (1962), 188-191 (*RLingR* xxvii, 176ss.) No caldrà, doncs, repetir-ne gaire aquí Sobre l'estat d'ignorància desesperada a què s'havia arribat a Itàlia sobre l'etimologia d'aquest mot cabdal de la llengua, informen no sols els diccs. italians etimològics de Prati i Migliorini, sinó també les monografies de I. Pauli (Lund, 1919, pp 141-5) i de Sperber (*BhZRPb* xxvii, 148-51) sobre les denominacions d'"infant" i "noi" en les llengües romàniques

En el *Decameron* surt sovint, aplicat a diverses menes de servents inferiors El *conte d'Anguersa*, bandejat pel rei, i condemnat a mort, home de 40 anys, viu d'incògnit i en humil posició, a l'estranger, fent «tutte quelle cose che a fante o a *ragazzo* possono appartenere» (II, § 8, ed. 1961, 133.23); «dimorò nell'oste a guisa d'un *ragazzo*» (140 17, 141 6); «senza perderne un solo *ragazzetto*, in uno stretto luogo racchiuse» (x, § 2, 601 8) trad. cat. de 1429: «un sol *mosso* no podia scapar d'ells» (556.10), o usant el mateix mot. «almeno non mi pongo con *ragazzi* ne con *ignosi*», trad «ab *ragassos* ne ab *tinyosos*» (v, § 10, 343.32).

Del català aquesta paraula àrabe ja havia passat al gascó en l'any 1567, com ho mostren els versos de Pè de Garròs (fill de Laitora del Gers): «un cap-d'escoada vengóc, / qui per *ragatx* me prengóc: / per així, de petit en sus / portat è las armas dessús» (comentat per Ducamin en els *Mélanges Chabaneau*, p. 295, vers 76, de l'ègloga 4a); més etesa és avui pel Sud de França la variant *regàchou* (amb -o > -u conservada com en català), que en el meu treball documentat detalladament a Tolosa, a l'Arieja etc. En els nostres Pirineus *regatxo* és el 'rabadà', ajudant del pastor (Pol, *Aneu*, 25, JLuís Pallarès, *Pastors i Tempestes*, p. 1) Hi ha un exemple de *regàchou* en el valencià Rey d'Artieda (S. xvi) i dos almenys en Lope de Vega (Gillet, *HispR* xxvi, 290; cf. García Blanco, en *Filologia BsAires* III, 207-11); Lope en *BRAE* xxix, 136 (com a nom d'un patge d'un soldat espanyol a Flandes). La resta de les cites i arguments ja la dono allà.